

Arbetsmarknadsutsikterna hösten 2016

Prognos för arbetsmarknaden 2016–2018

SAMMANFATTNING

Arbetsmarknadsutsikterna i korthet

Fortsatt stark arbetsmarknad

Åren 2016-2018 bedöms svensk arbetsmarknad att utvecklas fortsatt starkt, även om styrkan i förbättringen kommer att avta under loppet av perioden. För 2016 beräknas sysselsättningen öka med 74 000 personer. Under 2017 och 2018 blir ökningarna något svagare, 55 000 respektive 46 000 personer per år. Två av tre jobb kommer att gå till utrikes födda.

Parallellt med detta sjunker arbetslösheten till 7,0 procent 2016 för att sedan minska ytterligare något, till 6,8 procent, under 2017. Påföljande år vänder dock utvecklingen då arbetslösheten ökar svagt och når nivån 6,9 procent.

Antalet inskrivna arbetslösa fortsätter minska under 2016 men trenden bryts redan 2017 då antalet åter börjar öka. Utvecklingen bedöms fortgå även under 2018. Totalt väntas antalet inskrivna arbetslösa öka med 15 000 personer under prognosåren 2017 och 2018 i jämförelse med 2016. Utvecklingen förklaras främst av ett fortsatt stort inflöde av nyanlända arbetssökande, främst till etableringsuppdraget.

Utmaningar

Mot bakgrund av arbetslöshetens sammansättning är utmaningen att säkerställa en effektiv matchning på arbetsmarknaden. Inflödet av nyanlända med kort utbildning fortsätter att öka, vilket riskerar att leda till ett ökat antal inskrivna arbetslösa med långa tider utan arbete. En växande andel av de inskrivna arbetslösa saknar således gymnasieutbildning och denna grupp är till liten del matchningsbara, eftersom huvuddelen av jobben kräver längre utbildning. Därmed krävs investeringar i utbildning för att förbättra möjligheterna för dessa personer att etablera sig. Detta ställer krav på fler politikområden än enbart arbetsmarknadspolitiken.

Samtidigt som många av de arbetslösa har svårt att hitta ett jobb bedöms bristen på arbetskraft att fortsätta öka tydligt under prognosperioden och matchningsläget kommer därmed försvåras åren 2017 och 2018. En allt knappare tillgång på arbetskraft inom växande yrken innebär att det blir svårare att tillsätta lediga platser. Detta kommer att bromsa sysselsättningsutvecklingen inom delar av arbetsmarknaden. Därmed är det en nyckelfaktor för arbetskraftsförsörjningen att ta tillvara de nyanländas kompetens.

Sammanfattning

Fortsatt dämpad global tillväxt

Världsekonomin fortsätter att växa i svag takt, trots ett mycket omfattande stöd från världens centralbanker. Vi bedömer att vår prognosperiod – som sträcker sig över åren 2016-2018 – kommer att präglas av en fortsatt dämpad men successivt något ökad global tillväxt. Vår bedömning att den globala ekonomin växer med 2,9 procent i år, 3,1 procent 2017 och 3,3 procent 2018. Därmed väntas den globala ekonomin fortsätta att växa i samma dämpade takt som under de fyra senaste åren.

I såväl Europa som i USA har osäkerheten på det politiska planet ökat sedan i våras vilket bidrar till att hålla tillbaka tillväxten globalt. I euroområdet räknar vi med en fortsatt svag tillväxt på omkring 1,5 procent under både 2017 och 2018. Den amerikanska ekonomin väntas samtidigt växa med 2,3 respektive 2,0 procent. Därtill fortsätter nedväxlingen i Kina vilket också bidrar till en dämpad utveckling i världsekonomin.

Nedväxling i den svenska tillväxten

Arbetsförmedlingens konjunkturindikator visar på en fortsatt tydligt utbredd optimism hos arbetsgivarna. Stämningläget fortsätter att vara starkare än normalt – nivån hösten 2016 är den högsta sedan våren 2011. Det goda stämningläget pekar därmed mot en fortsatt relativt god utveckling för konjunkturen.

Under prognosperioden väntar vi oss dock en successiv dämpning av aktiviteten i ekonomin, vilket delvis är en följd av den fortsatt dämpade globala utvecklingen som håller tillbaka utvecklingen för svensk export. Den privata och offentliga konsumtionen kommer därmed även fortsättningsvis att vara drivkrafter bakom tillväxten. Mycket talar därtill för att investeringskonjunkturen fortsätter att utvecklas starkt, inte minst genom en fortsatt god byggkonjunktur. Vi räknar med ett relativt starkt avslut på 2016 och en stark inledning på nästa år följt av en gradvis nedväxling av tillväxten under vår prognoshorisont. Höstens prognos är att BNP stiger med 3,3 procent i år följt av 2,9 procent under 2017 respektive 2,1 procent 2018.

Jobbtillväxten mattas av under prognosperioden

Efterfrågan på arbetskraft har varit fortsatt stark under 2016 och antalet sysselsatta har ökat i hög takt, särskilt under inledningen av året. Arbetsförmedlingens intervjuundersökning pekar mot en fortsatt god efterfrågan på arbetskraft under 2017 och 2018. Antalet sysselsatta fortsätter att öka, men styrkan i ökningen avtar under loppet av prognosperioden. En svagare konjunkturutveckling tillsammans med den ökande och allt mer utbredda bristen på kvalificerad arbetskraft bidrar till att sysselsättningsökningen hålls tillbaka något. Detta sker redan under 2017 och men framför allt under 2018.

För 2016 beräknas sysselsättningen öka med 74 000 personer, vilket innebär en ökning på 1,6 procent. För åren 2017 och 2018 bedöms antalet sysselsatta öka med 55 000 respektive 46 000 personer, motsvarande 1,2 och 1,0 procent per år.

Sysselsättningsökningarna kommer till största del att ske bland utrikes födda, till vilka två av tre jobb väntas gå. Sammantaget förblir också de regionala skillnaderna stora. Jobben blir fler i hela landet men det är framförallt i storstadslänen som de nya jobben växer fram.

Privat och offentlig tjänstesektor fortsätter att växa

Den privata tjänstesektorn fortsätter att utvecklas starkt. Förväntningsläget bland företagen är fortsatt högt, även om det mattats av något sedan våren 2016. En god ökning av hushållens konsumtion ger positiva effekter framför allt i de delbranscher som är knutna till den privata konsumtionen. Arbetsförmedlingen bedömer att sysselsättningen inom privat tjänstesektor ökar med 37 000 under 2016. Påföljande år bedöms ökningstakten mattas av något då sysselsättningen ökar med 32 000.

Även inom den offentliga tjänstesektorn är tillväxten av nya jobb fortsatt stark. Arbetsförmedlingen bedömer att antalet sysselsatta inom området ökar med 34 000 respektive 28 000 personer under 2016 och 2017. Inom offentliga verksamheter är bristen på arbetskraft redan i dagsläget mycket utbredd och vissa arbetsgivare har svårt att expandera på grund av svårigheter med att hitta utbildad och erfaren personal. Denna utveckling blir alltmer framträdande under prognosperioden. Detta gäller såväl inom vården och omsorgen som alla delar av utbildningsområdet.

För åren 2016 och 2017 väntas industrissysselsättningen att minska, med 6 000 respektive 9 000 personer. Bakom bedömningen ligger bland annat fortsatta rationaliseringar inom sektorn. Dessutom finns få tecken på någon tydlig förbättring av exporten under prognosperioden, vilket är avgörande för svensk industris utveckling.

Byggkonjunkturen är fortsatt mycket stark. Bostadsbyggandet ligger på rekordnivåer, men behoven av bostäder är fortsatt ännu större. Arbetsförmedlingens konjunkturindikator för byggverksamheten har också stigit tydligt sedan i våras och nivån är nu den högsta sedan hösten 2006. Dessutom är anställningsplanerna fortsatt expansiva. Under 2016 och 2017 bedöms sysselsättningen öka med 13 000 respektive 6 000 personer. Samtidigt utgör bristen på arbetskraft är ett allt större problem för arbetsgivarna.

Små förändringar av arbetslösheten

Arbetslösheten har visat en tydlig nedgång sedan fjolåret. Under 2016 minskar arbetslösheten till 7,0 procent för att under 2017 minska ytterligare, till 6,8 procent. Året därefter vänder utvecklingen och arbetslösheten stiger något och når nivån 6,9 procent. Att arbetslösheten ökar under 2018 beror på ett starkare arbetskraftstillskott till grupper som initialt står längre ifrån arbetsmarknaden och på att jobbtillväxten försvagas under kommande år.

Bland inrikes födda har arbetslösheten sjunkit till en så låg nivå att de lediga arbetskraftsresurserna i denna grupp måste betraktas som små. Även bland utrikes födda minskar arbetslösheten, men i en något svagare takt än för inrikes födda. Därmed är arbetslöshetsnivån alltså betydligt högre bland utrikes än inrikes födda – tredje kvartalet 2016 var den 15 procent, att jämföra med 4 procent bland inrikes födda.

Trots att den sammanvägda bedömningen är att arbetsmarknaden fortsätter att stärkas för utrikes födda, kommer ändå arbetslöshetsgapet mellan inrikes och utrikes födda fortsätta

att öka under prognosperioden. Detta hänger samman med att antalet utrikes födda fortsätter att öka i arbetskraften medan antalet inrikes födda minskar.

Antalet inskrivna arbetslösa ökar under prognosperioden

Antalet inskrivna arbetslösa hos Arbetsförmedlingen har fortsatt att minska under 2016 men redan 2017 väntas denna trend brytas då antalet ökar med 7 000 till 370 000. Under 2018 ökar antalet inskrivna arbetslösa ytterligare, med 8 000 till 378 000.

Utvecklingen förklaras främst av ett fortsatt stort inflöde av nyanlända arbetssökande till etableringsuppdraget. Det stora inflödet av nyanlända innebär att andelen utrikes födda av de inskrivna arbetslösa ökar från 50 procent till närmare 60 procent mot slutet av prognosperioden.

De regionala skillnaderna i andelen inskrivna arbetslösa är fortsatt stora, men arbetslösheten stiger i de allra flesta län under prognosperioden. Arbetslösheten bedöms således även fortsättningsvis vara högst i Gävleborgs, Södermanlands, Skåne och Blekinge län.

Tre utmaningar under 2017 och 2018

En välfungerade matchning på arbetsmarknaden är central för att upprätthålla en god sysselsättningsutveckling. Under prognosperioden blir tillgången på arbetskraft allt mindre inom växande yrken, vilket innebär att det blir allt svårare att tillsätta lediga platser. Detta kommer i ökande grad att försvåra matchningsläget under 2017 och 2018.

Under prognosåren fortsätter antalet inskrivna arbetslösa som har en stark ställning på arbetsmarknaden att minska. Samtidigt stiger antalet arbetslösa som står långt ifrån arbetsmarknaden. Därmed förskjuts sammansättningen av arbetslösheten ytterligare mot en ökad obalans mellan utbud och efterfrågan. I dagsläget saknar omkring en tredjedel, motsvarande 120 000, av de inskrivna arbetslösa fullständig gymnasieutbildning – en andel som kommer att stiga ytterligare kommande år. Av de som saknar gymnasieutbildning har dessutom hälften en utbildning kortare än nioårig grundskola.

Inflödet av nyanlända kommer att öka tydligt under 2017. En betydande andel av dessa saknar gymnasieutbildning och är till mycket liten del matchningsbara. Detta riskerar att leda till ett ökat antal inskrivna arbetslösa som går långa tider utan arbete.

Utbildningsstrukturen bland de arbetslösa fortsätter därmed att uppvisa stora – och ökande – skillnader gentemot de utbildningskrav som ställs vid anställningar. Utvecklingen ställer stora krav på en effektiv arbetsmarknadspolitik men också tydliga krav på andra politikområden såsom utbildnings- och näringspolitiken.

Arbetsförmedlingen står därmed inför tre utmaningar de närmaste åren:

- Matchningen – både yrkesmässigt och regionalt
- Utrikes föddas etablering på arbetsmarknaden
- Hålla tillbaka långtidsarbetslösheten

Små möjligheter att matcha personer utan gymnasieutbildning till jobb

Att förstärka de arbetslösas position på arbetsmarknaden blir synnerligen viktigt för att förbättra tillgången på arbetskraft de närmaste åren. Omställningen och rörligheten på arbetsmarknaden behöver vara hög, vilket innebär att det är viktigt med aktiva insatser riktade mot arbetslösa som inte fullt ut är matchningsbara. Arbetsförmedlingen måste använda de arbetsmarknadspolitiska programmen på ett effektivt och selektivt sätt för att öka tillgången på efterfrågad arbetskraft under en god konjunktur.

Arbetsförmedlingen har mycket små möjligheter att matcha arbetslösa som saknar gymnasieutbildning mot en arbetsmarknad där huvuddelen av jobben kräver en längre utbildning. De tilltagande strukturella problemen på arbetsmarknaden innebär sannolikt att matchningseffektiviteten kommer att försvagas under prognosperioden. För att förbättra matchningseffektiviteten på längre sikt är det därför avgörande att Arbetsförmedlingen fortsätter att utveckla arbetet med att rusta arbetssökande för att möta arbetsmarknadens behov. Matchning till jobb genom utbildning är centralt för att lyckas med detta.

Bristen på arbetskraft blir allt mer utbredd

Bristtalen inom det privata näringslivet bedömdes enligt Arbetsförmedlingens tidigare prognos passera 30 procent under loppet av 2016, vilket också har skett. De ökade bristtalen väntas inom vissa branscher leda till längre rekryteringstider och ökade svårigheter för arbetsgivarna att utöka sina personalstyrkor.

Inom den offentliga sektorn har bristen på arbetskraft varit hög under mycket lång tid och dessutom ökat tydligt de två senaste åren. Bristen på utbildad arbetskraft är störst inom landstingen där den legat på en hög nivå under flera års tid. Samtidigt ökar bristen på utbildad arbetskraft påtagligt i kommunerna – sedan slutet på 2013 har den stigit från 40 till 70 procent. Bristen är mycket omfattande inom barnomsorgen, skolan samt inom vården och omsorgen.

Bristen på utbildad arbetskraft kommer bli allt mer utbredd inom allt fler yrken och matchningsläget blir mycket besvärligt på både kort och lång sikt. Underskottet av utbildade kommer dessutom att hålla tillbaka ökningen av sysselsättningen inom stora delar av arbetsmarknaden under flera år framöver. Inom följande yrkesområden väntas bristen öka ytterligare:

- Yrken inom hälso- och sjukvård
- Läraryrken
- Yrken inom teknik och IT
- Yrken inom bygg- och anläggningsarbete
- Kvalificerade yrken inom industrin
- Några yrken inom tjänster och service

Valda indikatorer

	Procentuell förändring	Prognos		
	2015	2016	2017	2018
BNP, till marknadspris	4,1	3,3	2,9	2,1
BNP, kalenderkorrigerat	3,9	3,0	3,2	2,2
Arbetade timmar, kalenderkorrigerat	1,0	2,0	1,2	0,8
Produktivitetstillväxt	2,9	1,0	2,0	1,4
KPIF, inflation, årsgenomsnitt	0,9	1,4	1,5	1,8
Hushållens reala disp. inkomster ¹	2,6	2,9	2,1	1,8
Privat konsumtion	2,7	2,2	2,8	2,4
Sparkvot, inkl. avtalspension ²	16,3	16,6	16,4	16,2

Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

Nyckeltal³

	Tusental/procent				Förändring, tusental/procentenheter			
	Utfall	Prognos	2017	2018	Utfall	Prognos	2017	2018
	2015	2016	2017	2018	2015	2016	2017	2018
Arbetskraft (16-64 år)	5 028	5 078	5 128	5 186	40	51	50	58
Sysselsatta (16-64 år)	4 651	4 725	4 780	4 826	43	74	55	46
Arbetslösa (16-64 år)	377	353	348	360	-3	-24	-5	12
Arbetslöshet (16-64 år)	7,5	7,0	6,8	6,9	-0,1	-0,5	-0,2	0,2
Relativa arbetskraftstal (16-64 år)	82,9	83,1	83,1	82,9	0,4	0,2	0,0	-0,2
Sysselsättningsgrad (16-64 år)	76,7	77,3	77,5	77,2	0,5	0,6	0,1	-0,3
Inskrivna arbetslösa (16-64 år) ⁴	371	363	370	378	-25	-8	7	8
Arbetsmarknadspolitiska program (16-64 år) ⁵	191	188	197	197	-10	-3	9	0
Sysselsatta (15-74 år)	4 837	4 922	4 987	5 046	67	85	65	59
Arbetslösa (15-74 år)	386	362	356	368	0	-24	-6	12
Arbetslöshet (15-74 år)	7,4	6,9	6,7	6,8	-0,1	-0,5	-0,2	0,1

Källa: SCB och Arbetsförmedlingen

¹ Avser hushåll och deras icke vinstdrivande organisationer.

² Procent av disponibel inkomst.

³ Summeringarna stämmer inte alltid på grund av avrundningar.

⁴ Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik.

⁵ Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik. I arbetsmarknadspolitiska program ingår, förutom program med aktivitetsstöd, även arbetsmarknadspolitiska program för arbete – det vill säga lönestöd exklusive stöd till funktionsnedsatta. Nystartsjobb ingår inte heller.

 Arbetsförmedlingen

113 99 Stockholm
Telefon 0771-60 00 00
www.arbetsformedlingen.se